

Нацыянальная платформа Форума грамадзянскай супольнасці Усходняга партнёрства: думкі пра будучае

Улад Вялічка,

старшыня Міжнароднага кансорцыюма “ЕўраБеларусь”,
спікер Форума грамадзянскай супольнасці Усходняга партнёрства,
нацыянальны каардынатар Форума па Беларусі

Усходняе партнёрства як стратэгічная праграма Еўрасаюза развіваецца вось ужо два з паловай гады. Гісторыяй праграмы стаў ужо другі Саміт у Варшаве, на якім Беларусь у чарговы раз не скарысталася магчымасцю хаця б мінімальна палепшыць стасункі з Еўропай і нейкім чынам уладкаваць недапушчальны экстрым беларускай грамадска-палітычнай сітуацыі, узнікшы пасля падзей снежня 2010 года. Палітычнага Бабінага лета ў Варшаве напрыканцы верасня не здарылася. Актуальная знешняя і ўнутраная сітуацыя ў чарговы раз дэманструе, наколькі шмат незробленай працы не толькі ў афіцыйных беларуска-еўрапейскіх дачыненнях, але і на ўзроўні ўнутрыбеларускіх рэалій. Не апошняя роля ў выкананні гэтай працы належыць Форуму грамадзянскай супольнасці і яго беларускай Нацыянальнай платформе.

Нягледзячы на “беларускае пытанне”, у цэлым Усходняе партнёрства як доўгатэрміновая стратэгічная праграма Еўрасаюза выходзіць на новы ўзровень свайго развіцця. Яна закончыла сваё інстытуцыянальнае будаўніцтва, сфармаваўшы больш-менш усе неабходныя структуры двухбаковага і шматбаковага ўзаемадзеяння (міжурдавыя тэматычныя платформы, экспертныя панэлі, EURONEST, Канферэнцыя рэгіянальных і мясцовых уладаў, Форум грамадзянскай супольнасці). Палітычныя перамовы Еўрасаюза са многімі з краін-суседзяў прасунуліся даволі істотна і павінны прывесці ўжо ў бліжэйшыя месяцы да падпісання важных дамоў у галіне вольнага гандлю і далейшай паступовай лібералізацыі візавага рэжыму.

Будучы вельмі пасіўнай і некааператыўнай на ўзроўні міждзяржаўных адносін з Еўрасаюзам, Беларусь тым не менш рэгулярна дэманструе свой патэнцыял і зацікаўленасць у рэалізацыі мэт Усходняга партнёрства ў рамках Форума грамадзянскай супольнасці. Гэта таксама Беларусь!

За пазіцыяй арганізацый грамадзянскай супольнасці стаяць памкненні і чаканні рэальных грамадзян нашай краіны. Адапаведна дадзеным нацыянальнага апытання Лабараторыі аксіаметрычных даследванняў “НОВАК” (згодна інфармацыі прадстаўленай прафесарам А. Вардамацкім), праведзенага ў верасні 2011 года, больш за трэць беларускіх грамадзян (34,8%) ведае пра Усходняе партнёрства, што для нашага апалітычнага грамадства — вельмі высокі паказчык. Да таго ж з гэтай часткі грамадзян пазітыўна (альбо хутчэй пазітыўна) ставяцца да мэт праграмы 71,6% апытаных. Гэтыя лічбы дакладна дэманструюць зацікаўленасць беларускага грамадства ў далейшай еўрапеізацыі і паляпшэнні стасункаў з нашым галоўным заходнім суседам.

Думаю, што не будзе перабольшваннем сцвярджаць, што за два гады свайго існавання, дзякуючы намаганням шматлікіх арганізацый, экспертаў і лідэраў з грамадскага сектара, Нацыянальная платформа ўжо зараз стала паспяховай пляцоўкай узгаднення пазіцый разнастайных арганізацый і груп інтарэсаў. І гэта здарылася, нягледзячы на стабільнае пагаршэнне ўмоў існавання і дзейнасці арганізацый грамадзянскай супольнасці і амаль поўную адсутнасць сферы публічнай грамадскай палітыкі (*policy*) у краіне. На сёняшні

момант узровень самаарганізацыі і прадуктыўнасці дзейнасці Нацыянальнай платформы (застаючыся паранейшаму вельмі далекім ад ідэалу) — самы высокі сярод усіх краін-партнёраў. Да нашай пазіцыі, ацэнак і экспертызы сур’ёзна прыслухоўваюцца ўсе асноўныя структуры Еўрасаюза і еўрапейскія “фабрыкі думкі”, датычныя пытанняў Усходняга партнёрства і палітыкі добрасуседства. Але ў той жа час гэтага якаснага прагрэсу відавочна крытычна недастаткова...

Сацыяльна-палітычная сітуацыя ў нашай Беларусі значна пагоршылася ў параўнанні з момантам пачатку ініцыятывы “Усходняе партнёрства” (што, вядома, не з’яўляецца вынікам удзелу нашай краіны ў праграме, а звязана з іншымі фактарамі, якія з большага маюць унутрыбеларускую прыроду). Дзяржаўныя органы паранейшаму ігнаруюць намаганні, прапановы і заклікі грамадзянскай супольнасці, а таксама адносна яе, пачынаючы са снежня 2010 года, рэгулярна выкарыстоўваюцца рэпрэсіўныя механізмы, квінтэсэнцыяй і сімвалам якіх стаў арышт нашага калегі Алеся Бяляцкага, кіраўніка Праваабарончага цэнтра “Вясна”. Ланцужок апошніх ініцыяваных законапраектаў мэтанакіравана вядзе да крытычнага абмежавання правоў і свабод беларускіх грамадзян. У такіх умовах практычна немагчыма эфектыўна ўдзельнічаць у працэсах Усходняга партнёрства ні на дзяржаўным, ні на грамадскім узроўнях. Відавочна, што без вырашэння сістэмных праблем у самой Беларусі немагчыма марыць аб атрыманні якіх-небудзь значных “дывідэнтаў” ад гэтай агульнаеўрапейскай праграмы.

Усе адзначаныя вышэй выклікі ставяць Нацыянальную платформу Форума грамадзянскай супольнасці перад неабходнасцю пераасэнсавання свайго месца і ролі ў краіне і ў праграме, а таксама прымушаюць знаходзіць адказы на пытанне далейшага фармату існавання і развіцця.

Мая асабістая гісторыя двух апошніх гадоў непарыўна звязаная з дзейнасцю Форума грамадзянскай супольнасці Усходняга партнёрства і будаваннем беларускай Нацыянальнай платформы. З’яўляючыся адначасова нацыянальным каардынатарам і сябрам Кіруючага камітэта Форума, мне даводзілася ў літаральным сэнсе працаваць на двух, калі не трох “франтах” дзейнасці. Гэта, з аднаго боку, значна ўскладніла жыццё і працу, з іншага — дало магчымасць цэласна разумець важныя працэсы ў межах ініцыятывы “Усходняе партнёрства” на некалькіх узроўнях. Без істотнай дапамогі і падзелу гэтай адказнасці з маімі калегамі з “ЕўраБеларусі” (у першую чаргу з Уладзімірам Мацкевічам, Андрэем Ягоравым, Таццянай Пашавалавай) і іншых актыўных арганізацый грамадскага сектара Беларусі, а таксама партнёраў з іншых краін на усходзе і захадзе мне было б практычна немагчыма забяспечваць выкананне сваіх функцый. Завяршаючы сваю працу на пазіцыі нацыянальнага каардынатара, я хачу скарыстацца магчымасцю і падзякваць ім за істотную дапамогу і падтрымку на працягу апошніх двух гадоў.

Рыхтуючыся да Канферэнцыі Нацыянальнай платформы, а таксама да трэцяй сустрэчы ўдзельнікаў Форума ў Познані, дазвольце падзяліцца з вамі сваімі думкамі наконт будучага Нацыянальнай платформы ў гэтым кантэксце.

Прынцыповыя падыходы

З улікам існуючых выклікаў і перашкод на шляху да выканання мэт Усходняга партнёрства мне бачыцца відавочнай неабходнасць пашырэння парадку дня Нацыянальнай платформы. Гэта значыць **ўключэнне ў спіс актуальных задач пытанняў, якія выходзяць за межы Усходняга партнёрства, але ад вырашэння якіх наўпрост залежыць будучае краіны, арганізацый грамадзянскай супольнасці і паспяховасць далейшых працэсаў трансфармацыі.** Вядома, такога кшталту рашэнне значыла б, у пэўным сэнсе, новае бачанне і новую ролю Нацыянальнай платформы ва ўнутрыбеларускіх парцэсах. Таму яно можа быць прынятае

толькі на падставе шырокага абмеркавання і толькі вышэйшым паўнамоцным органам Нацыянальнай платформы — Агульным сходам.

З улікам праверанай на практыцы наяўнасці альтэрнатыўных бачанняў і падыходаў да будавання дзейнасці Нацыянальнай платформы прынята важным бачыцца захаванне магчымасцяў для разгортвання на базе платформы разнастайных ініцыятыў, кампаній, кааліцый і праграм, якія могуць змяшчаць у сабе кампанент альтэрнатыўнасці адзін адному. Гэта значна ўзбагаціць саму платформу і дазволіць не выключаць з яе дзейнасці разнастайных гульцоў, якія маюць рознае бачанне, але аднолькава падзяляюць агульныя каштоўнасці, прыцыпы і мэты Нацыянальнай платформы, пазначаныя ў агульным Мемарандуме. Такім чынам, на маю думку, **дзейнасць у межах Нацыянальнай платформы павінна грунтавацца не столькі на механізмах пагаднення і кансэнсуса, колькі на механізмах каардынацыі і сінхранізацыі сябраў платформы, захоўваючы яе характар агульнай пляцоўкі, арэны ўзаемнай камунікацыі.** Менавіта такі падыход быў бы яркай дэманстрацыяй прынятай дэмакратычнасці і інклюзіўнасці Нацыянальнай платформы, падцверджаннем яе прыхільнасці прыарытэтам і нормам Усходняга партнёрства.

Нягледзячы на прынятую немагчымасць пачатку працэсаў грамадска-палітычнага дыялогу ў нашай краіне на сёняшні момант з-за закрытасці і неканструкцыйнасці пазіцыі беларускай дзяржавы, **Нацыянальная платформа тым не менш абавязана разглядаць гэтую магчымасць як перспектыўную і рэальную, асэнсавана рыхтавацца да яе ўжо зараз, развіваць адпаведныя стасункі з іншымі арганізацыямі грамадзянскай супольнасці, а таксама з партнёрамі па дыялогу** (палітычнымі партыямі, прафсаюзамі, рэлігійнымі арганізацыямі, культурніцкімі і інтэлектуальнымі групамі і інш.). Такі падыход да пытання дыялогу забяспечыць адпаведнае месца, ролю і значэнне грамадзянскай супольнасці ў гэтых працэсах, калі яны стануць магчымыя.

Працяг самаарганізацыі

Нягледзячы на неспрыяльнасць умоў існавання і дзейнасці грамадскага сектара ў краіне, а таксама пэўную стагнацыю развіцця працэсаў Усходняга партнёрства на нацыянальным узроўні, Нацыянальнай платформе варта працягнуць далейшую самаарганізацыю і інстытуцыяналізацыю. У якасці абсалютна неабходнага кроку ў гэтым накірунку бачыцца **прыняцце і падпісанне агульнага Мемарандума Нацыянальнай платформы, які замацоўвае асноўныя мэты, каштоўнасці і прыцыпы самаарганізацыі.** Фактычна, пасля двух гадоў нефармальнага і сітуацыйнага самакіравання, прышоў час увесці ў межах платформы інстытут сяброўства і надаць арганізацыі, якія падзяляюць прыцыпы і мэты сумеснай дзейнасці, адпаведнымі правамі адносна механізмаў прыняцця рашэнняў і дэлегавання адказнасці. Гэта не зробіць платформу арганізацыяй (чаго і не трэба), але надасць большую структураванасць, асэнсаванасць і адначасова адказнасць дзейнасці ў межах Нацыянальнай платформы. Такі Мемарандум ужо распрацаваны сумесна сябрамі Аргкамітэта і можа быць прыняты ўжо на бліжэйшай Канферэнцыі.

Яшчэ адным крокам да самаарганізацыі, на маю думку, павінна стаць **стварэнне Кіруючага камітэта Нацыянальнай платформы, які адпаведна яго прататыпу на агульнапраграмным узроўні мог бы выконваць службовыя, каардынацыйныя і рэпрэзентатыўныя функцыі ў сітуацыях, якія не вымагаюць абавязковай рэакцыі кожнай арганізацыі-сябра платформы.** Разам з тым, зусім не абавязкова, каб Кіруючы камітэт платформы будаваўся ў адпаведнасці са структурай Форума. Ён павінен улічваць агульную праграмную рамку, але ў першую чаргу адпавядаць патрэбам на ўзроўні нашай краіны і яе грамадзянскай супольнасці. На сёняшні момант жыцця Нацыянальнай платформы, калі інстытут сяброўства яшчэ не склаўся, а прыарытэтнымі накірункамі развіцця і механізмамі прыняцця рашэння яшчэ не ўзгодненыя, варта

было ужо на бліжэйшай Канферэнцыі Нацыянальнай платформы абраць Часовы кіруючы камітэт, асноўнай задачай якога магло б стаць забеспячэнне далейшага развіцця платформы ў абраным арганізацыямі грамадзянскай супольнасці рэчышчы.

Нарэшце, самай галоўнай задачай і навацыяй у пытанні далейшай самаарганізацыі Нацыянальнай платформы павінна стаць **актыўная інфармацыйная і рэгіянальная палітыка, паступовае далучэнне да працы на базе платформы ўсё большай колькасці суб’ектаў грамадзянскай супольнасці, якія да гэтага часу застаюцца не закранутымі працэсамі самаарганізацыі і развіцця сферы публічнай грамадскай палітыкі.**

Некаторыя аспекты дзейнасці

Дазвольце таксама адзначыць шэраг ідэй і прапаноў па працы платформы, якія пакуль што не знайшлі свайго месца ў першых двух блоках, але рэалізацыя якіх прыняцова ўзмацніць саму Нацыянальную платформу і дзейнасць у яе рамках. Для гэтага, на мой погляд, неабходна:

- **Аднаўленне дзеяння чатырох тэматычных працоўных груп і насычэнне гэтых груп рэальнай і прадуктыўнай актыўнасцю.** Гэта базавы ўзровень дзейнасці платформы, без якога ніякія амбіцыі па суб’ектнасці грамадзянскай супольнасці ў стасунках з дзяржавай і міжнароднымі структурамі не будуць апраўданымі і паўнаважнымі.
- Як ужо было адзначана вышэй, для далейшай паспяховасці патрэбна **самаарганізацыя і ініцыятыва арганізацый грамадзянскай супольнасці па стварэнні разнастайных кампаній і кааліцый на базе Нацплатформы ў межах мэт і задач, адзначаных у Мемарандуме.**
- Вельмі неабходным з’яўляецца **аднаўленне працы адмысловай аналітычнай групы Нацыянальнай платформы.** Праца гэтай групы была спыненая з-за пэўных супярэчнасцяў па пытаннях вектараў далейшага развіцця, але без такой групы платформа будзе губляць арыентацыю і дынаміку дзейнасці, якая была ёй уласціва пры актыўным удзеле ў працэсах каардынацыі прадстаўнікоў экспертна-аналітычнага поля грамадзянскай супольнасці Беларусі. Часткова такая група таксама выконвае функцыю папярэдняга ўзгаднення прынцыповых канцэптualaльных і стратэгічных прапаноў і альтэрнатыв, што вельмі важна для больш эфектыўнага прыняцця сумесных рашэнняў.
- Свае высокае значэнне ўжо на ўзроўні Форума мае **актыўнае пазіцыяванне беларускіх дэлегатаў на Форуме ў Познані ў лістападзе 2011 года,** найлепшым сцэнарам развіцця падзей было б **намінаванне і абранне двух (а лепш трох) беларусаў у склад новага Кіруючага камітэту Форума.**

Вельмі хочацца спадзявацца, што самыя прынцыповыя з задач і прапаноў па развіцці Нацыянальнай платформы будуць абмяркоўвацца на Канферэнцыі 29 лістапада ў Мінску і ў пэўнай і магчымай ступені атрымаюць свае рашэнні ўжо бліжэйшым часам.